

СТАНОВИЩЕ

от проф. *Маргарита Иванова Чинова*, д.ю.н., професионално направление 3.6 Право, специалност наказателен процес, назначена със заповед на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ за външен член на жури по конкурса за защита на дисертационен труд на *Лазар Георгиев Груев* на тема „*Наказването за престъпление*“ за получаване на научната степен „доктор на науките“, професионално направление 3.6. право, специалност наказателно право

Лазар Груев е професор по наказателно право. Чете лекции по наказателно право на студентите от юридическите факултети на Софийски университет „Климент Охридски“ и Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ Неговите лекции са редовно и масово посещавани, тъй като се изнасят на високо професионално ниво, а студентите се отнасят към него с респект и уважение. Той се ползва с популярността и уважението и на своите колеги.

Общият обем на дисертационния труд е от 191 страници, включително библиографска справка, съдържаща около 120 заглавия на кирилица и латиница, резюме на английски и ключови думи на български, английски и немски езици. Бележките под линия са 85. В структурно отношение трудът не е формално подразделен на глави, но съдържа шест самостоятелни части с макар и не формално обособени самостоятелни параграфи. Чете се с лекота, тъй като стилът е ясен, точен и лесно разбираем.

Темата за наказването на престъпления е действително необятна, тъй като засяга самата сърцевина на наказателното право. Тази тема е и неизчерпаема, тя е „вечната“ тема на наказателното право. В този смисъл се състой и актуалността на настоящото изследване. Правилно проф. Груев е избрал комплексният подход – най напред е изяснена целта, която обществото трябва да постигне чрез наказването за престъпление, след което детайлно са проучени и средствата за нейното постигане. На тази база е формулирана системата от възможните санкционни последици и са очертани начините за прилагането им.

Отнапред искам да заявя, че приносите в дисертационния труд на проф. Груев са многобройни и значими. Направени са теоретични обобщения и са дадени разрешения на големи научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката. За първи път в

българската правна литература е изследвана при това комплексно системата от наказания и е предложен теоретичен модел за наказването за престъпления, който включва различни санкционни последици като цялостен процес по реализирането на наказателна отговорност. В тази връзка е направено и предложение за въвеждането на дуалистичния подход при санкционирането на престъпленията като те се разделят с оглед по-адекватното и ефективното им наказване на престъпления и простъпки.

Със завидна последователност и умение са анализирани чужди законодателства. В същото време съответно са съизмерени и критериите по българското законодателство, и тези очертани в наказателното право на Европейския съюз, включително чрез практиката на Съда по правата на човека и Съда на Европейския съюз. В дисертационния труд са формулирани предложения, но не просто за промяна в системата на наказанията и мерките за въздействие. Представена и обоснована е една фундаментална концепция за промяна на целия комплекс от възможни санкционни последици, осъществявани от органите на съдебната власт. При това целта е тези предложения да съответстват на съвременните достижения на наказателното право в международен план, но и винаги съобразено с националните традиции и особености на системата. Затова този труд представлява един успешен опит да се представи и дефинира един обобщен модел, една обща теория за наказването за извършено престъпление. Приносите в този труд трябва да бъдат оценени като особено съществени, подчертано актуални, значими и полезни за доктрината, практиката и законодателството.

Трудът се базира на задълбочените теоретични знания на неговия автор като преподавател по наказателно право и на цялостното познаване на съдебната практика като бивш Председател на ВКС. За изготвянето на монографията е проучена богата литература. Проучени са още законодателствата и практиките на други държави. Те не се излагат информативно, а са подложени на задълбочен, подробен, с вещина направен сравнително-правен анализ. Това е позволило да се формулират на високо професионално ниво десетки обобщаващи изводи за състоянието, възможната рецепция на едни или други практики и перспективите за развитието на нашето наказателно право в санкционната му част. Трудът е ярка илюстрация за отлично познаване и боравене с международните инструменти и тези на Европейския съюз, действащи в тази област.

Затова считам, че настоящото изследване представлява новост и има свой самостоятелен принос за развитието на съвременната ни наказателноправна наука.

При оценката на рецензирания труд могат да се открият няколко направления, които са определящи за неговата теоретична и практическа значимост, и които могат да се оценят като *научни приноси*.

В *първата част* на изложението са изследвани въпросите за формулировката на темата, някои терминологични уточнения и е аргументирано защо е възпрята подобна систематика и последователност на изложението.

Втората част е посветена на системата от санкционни последици. Направен е съдържателен анализ на същността и целите на наказанието. Анализирани са отделните видове наказания като лишаване от свобода, глоба, конфискация, пробация, лишаване от права и обществено порицание. Тези наказания не са изследвани от гледна точка тяхното съдържание, режим на изпълнение и особености. Те са обсъдени единствено с оглед основната задача на изследването, а именно очертаване и изграждане на добре балансирана система от санкционни последици от дуалистичен тип и мястото и ролята на всяко едно от наказанията в тази система. Ценна е мотивацията за необходимостта от по-ясното очертаване и подразделянето на наказанията на основни и допълнителни. Изследвана е и доктрината за принципа на деянието и принципа на деєца, които се явяват фундамента при наказването за престъпление.

В *третата част* са изследвани въпросите на условното осъждане, освобождаването от изтърпяване на наложено наказание и от наказателна отговорност и отказът от наказване. Поставен е акцент и убедително с многобройни фактически и правни аргументи са разкрити недостатъците на правната ни уредба, която понастоящем е остаряла, а в други свои части неясна и напълно неефективна. Остро е критикувано правилото за възлагане на пробационни мерки по време на изпитателния срок. Остро се критикува и автоматичното прилагане на разпоредбата на чл. 78а НК.

В *четвъртата част* на дисертационния труд са изследвани другите мерки за въздействие, контрол и възпитание и допълнителните последици от осъждането. Трябва да се съгласим, че основната слабост на нашата санкционна система е липсата на цялостна уредба на тези мерки в общата част на НК. Анализирани са последователно принудителните медицински мерки и мерките, които се налагат по време на изпитателния срок. В тази част на изложението се излагат още аргументи в подкрепа на тезата, че пробационните мерки трябва да бъдат изведени от каталога на наказанията и че трябва да се налагат само като мерки за контрол и въздействие. Предлага се такива мерки да се налагат и при освобождаването от наказателна отговорност. В тази част на изследването е проследено и законодателството в областта на гражданската

конфискация. Првят се констатации за противоречия с редица основни принципи на фона на международните договори и източниците на правото на Европейския съюз.

В *петата част* на труда са анализирани особеностите при наказването на непълнолетните, при стайните на умишлена престъпна дейност и при множеството престъпления. Тази тематика не е изследвана в пълнота, а през призмата на темата – да се даде цялостен теоретичен модел при наказването за престъпление.

В *шестата част* на дисертационния труд е направен сполучлив опит да се намери границата на наказателната и административнонаказателната отговорност и санкционирането на юридическите лица. Проблемите в тази връзка са много и сполучливо са очертани така: наличието на административни нарушения в НК, налагане на административно наказание за извършено престъпление, дублиране на административно наказание и наказателна процедура за едно и също деяние. В тази връзка се правят и добре мотивирани предложения за промяна в законодателството. Аргументирано е защитена и идеята за приемане на специален закон за отговорността на юридическите лица.

За да бъде създаден съвременен и ефективен модел на санкционна система за извършено престъпление, са направени многобройни и значими, съгласувани предложения *de lege ferenda*, които заслужават специалното внимание на нашия законодател. Ето и по-важните от тях:

*Да бъде възприето дупартидното разграничение на деянията на престъпления и простъпки с оглед предвиденото наказание. Да се въведат съответно диференцирани процедури по НПК при разглеждането на двата вида дела.

*Мерките за въздействие, контрол и възпитание и допълнителните последици да се уредят в самостоятелна глава в общата част на закона със заглавие „Правни последици от деянието“.

*Общата част на НК ясно да разграничи основните от допълнителните наказания. Като основни да се предвидят: доживотният затвор, лишаването от свобода и глобата.

*Доживотният затвор без замяна да отпадне от системата на наказанията.

*Наказанието доживотен затвор винаги да се предвижда в особената част на НК като алтернатива на наказанието лишаване от свобода.

*Да се променят минималният и максималният срок на наказанието лишаване от свобода – от три месеца до петнадесет, а по изключение – до двадесет години.

*Да се въведе подневната система при определяне на наказанието глоба.

*Да се уреди възможност за отлагане на изпълнението на наказанието глоба с определяне намерки за въздействие по време на изпитателния срок.

*Наказанието конфискация да остане като възможност за безвъзмездно отчуждаване в полза на държавата, но само на определени имущества или части от тях.

*Лишаването от военно звание да се предвиди и за други състави на престъпления.

*Мерките за въздействие, контрол и възпитание трябва да включват: принудителните медицински мерки, особените конфискации по чл. 53 НК, възможност за налагане на възпитателни грижи чрез препращане към други специални закони, пробационните мерки, лишаването от право да се заема определена държавна или обществена длъжност и да се упражнява определена професия или дейност.

*В допълнителните последици свързани с осъждането трябва да се включат: забраната лишените от свобода да участват в избори, възможността осъдените на лишаване от свобода за тежки престъпления да бъдат лишени от правото да носят получени ордени, почетни звания и отличия, публичното обявяване на присъдата по подходящ начин съобразно указаното в нея от съда

*За условното осъждане са направени следните предложения *de lege ferenda*: да отпадне изискването за възлагане през изпитателния срок на възпитателни грижи на обществена организация или трудов колектив по отношение на условно осъдения, да се засилят елементите на възстановителното правосъдие по време на изпитателния срок с акцент възстановяването на причинените вреди, да са запази и разшири възможността за времето на изпитателния срок да бъдат налагани едни или други пробационни мерки.

*За освобождаването от наказателна отговорност също са направени редица предложения за усъвършенстването на института. Главното предложение е да се предвиди възможност наред със заплащането на парична сума, на осъдения да бъдат назначени и мерки за контрол и въздействие.

*В НПК по примера на немския закон да се въведе института на условен отказ от повдигане на обвинение от прокурора, след одобрение от съда.

*Да се приеме Закон за отговорността на юридическите лица, като сегашната уредба по ЗАНН съществено се допълни, доразвие и прецизира.

Представеният автореферат по своята форма и съдържание напълно отговоря на законовите изисквания. Приносните моменти, отразени в него са очертани правилно и акуратно.

По своята структура и съдържание, дълбочината на научния анализ и значимостта на изводите и научните приноси, работата напълно отговаря на критериите за дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките” по смисъла на Закона за развитието на академичната общност в Република България

Предвид изложеното, в

Заклучение – давам висока положителна оценка на дисертационния труд – „Наказването за престъпление” и предлагам Лазар Георгиев Груев да получи образователната и научна степен „доктор на науките”, професионално направление 3.6. право, специалност наказателно право.

София, март 2020 г.

/

(М. Чинова)